אין תענית ליבור בכבל אלא תשעה באב. פ"ה לאכול מבעוד יום ולאסור במלאכה ואחר חומרי האמורים שם וא"ש תשעה באב מי הוי כתענית ליבור לאסור במלאכה וי"ל דה"ק אין תענית ליבור בכבל אפילו במקום שלא נהגו לעשות מלאכה: **אין** בין תשעה באב ליום הכפורים. הא דלא חשיב מלאכה שמותר בתשעה באב במקום שנהגו נראה לר"י משום דכיפוא מסיק לה לעריותא דמלאכה גבי אין בין ט' באב לתענית ליבור והא דלא חשיב תפילת נעילה דליתא בט' באב כדלקמן משום דבכייתא לא אייר אלא במידי דאיסור והיתר: **לאו** דברי בין השמשות דידיה.

תימה לר"י אמאי קתני גבי יום"כ ספיקו הא אפילו ודאי יום אסור דתוספת יום"כ דאורייתא ומירן דנקט ספיקו לאשמועינן דבט' באב אפילו ספיקו מותר*: **לקביעא** דירחא. אין נפרס כגון בני בבל שאין יודעים מתי הוקבע החודש בא"י שהיו לריכים לעשות יום"כ שני ימים דבהדיא אמר בסוף פ"ק דר"ה (דף כא.) שאין עושין אלא יום אחד, אלא ה"פ ספיקו אסור-אם מסתפק אפילו בא"י מתי הוקבע החודש כגון שמהלך במדבר עושה ב' ימים כדין כל ספיקות דאורייתא דאזלינן לחומרא סקסה רשב"א דמשמע לקביעא דירחא הן חלוקין הא לכל דבריהן שוין והא יום הכפורים תוספתו אסור וט' באב תוספתו מותר ומירן ר"י דלא מיירי אלא בדברים דשייכי בתענית עצמו: **והאמר** ר' יוחנן ולוחי שיתפלל כל היום. אע"ג דר' יוחנן אייר דוקא בספק לא התפלל אבל ודאי התפלל אסור להתפלל כדמוכח במי שמתו (ברכות כא.) דקאמר ספק התפלל ספק לא התפלל אל יתפלל ור' יוחנן אמר ולוחי שיתפלל כל היום וקאמר אם התפלל ומלא ליבור מתפללין אם יכול לחדש דבר בתפלתו יחזור ויתפלל ואם לאו אל יתפלל מ"מ פריך קשיר כיון דר' יוחנן על הספק מחייב להתפלל א"כ בתשעה באב דדמי לתענית ליבור בכמה דברים ובתענית ליבור איכא תפלת נעילה בט' באב כמו יתפלל ומקני הסם חובה והכא רשות פי' לא לגמרי רשות אלא לאו חובה הוי אלא מנה מיהא איכא: **קולי**

בתענית ציבור אינו כראשונות אלא כאחרונות ואסורה מיתיבי אין בין תשעה באב ליום הכפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר מאי "ספיקו מותר" לאו בין השמשות שלו: אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לקביעא דירחא; הא לכל (לא) דברים זה וזה שוין מסייע לרבי אלעזר דא"ר אלעזר אסור לו לאדם שיושיט אצבעו במים בתשעה באב כדרך שאסור להושיט אצבעו ביום הכפורים מיתיבי אין בין הכיפורים מיתיבי אין בין תשעה באב לתענית ציבור אלא שזה אסור בעשיית מלאכה וזה מותר בעשיית מלאכה במקום שנהגו הא לכל דבריהם זה וזה שוין ואילו גבי תענית ציבור תניא *כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו לא א"ר פפא תנא

בגדו של אדם הראשון ת"ר *שבעה דברים מכוסים מבני אדם אלו הן יום המיתה, ויום הנחמה, ועומק הדין, ואין אדם יודע מה בלבו של חבירו, ואין אדם יודע במה משתכר, ומלכות בית דוד מתי תחזור, ומלכות חייבת מתי תכלה ת"ר וג' דברים עלו במחשבה ליבראות ואם לא עלו דין הוא שיעלו: על המת שיסריח, ועל המת שישתבח מן הלב, ועל התבואה שתרקב, ר"א על המטבע שיצא: **מתני'** *מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין, מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין, ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים, רשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם: **גמ'** אמר שמואל *אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד, למימרא דסבר שמואל מ' באב-בין השמשות שלו אסור, והאמר שמואל תשעה באב-בין השמשות שלו מותר, ולי תימא קסבר שמואל כל תענית ציבור בין השמשות שלו מותר והאנן *תנן אוכלין ושותין מבעוד יום למעוטי מאי, לאו למעוטי בין השמשות, לא, למעוטי משחשיכה, נימא מסייע ליה אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר מאי "ספיקו מותר" לאו בין השמשות לא, כדאמר רב שישא בריה דרב אידי לקביעא דירחא הבא נמי לקביעא דירחא, דרש רבא "עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בו כדרך שמתענות ומשלימות ביום הכיפורים" בין השמשות שלו אסור וכן אמרו משמיה דר' יוחנן ואמר ר' יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן "תשעה באב אינו כתענית ציבור" מאי לאו לבין השמשות לא, למלאכה, מלאכה תנינא מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין, ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ואפילו רשב"ג לא אמר אלא דכי יתיב ולא עביד לא מרחזי כיוהרא, אבל מיסר לא אסר אלא מאי "אינו כתענית ציבור" לתפילת נעילה, והאמר ר' יוחנן "*ולוחי שיתפלל אדם *והולך כל היום כולו הסם חובה הבא רשות ואבעית אימא מאי "אינו כתענית ציבור" לעשרים וארבעה רב פפא אמר מאי "אינו כתענית ציבור" אינו כראשונות אלא כאחרונות ואסורה מיתיבי אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר מאי "ספיקו מותר" לאו בין השמשות שלו: אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לקביעא דירחא; הא לכל (לא) דברים זה וזה שוין מסייע לרבי אלעזר דא"ר אלעזר אסור לו לאדם שיושיט אצבעו במים בתשעה באב כדרך שאסור להושיט אצבעו ביום הכיפורים מיתיבי אין בין הכיפורים מיתיבי אין בין תשעה באב לתענית ציבור אלא שזה אסור בעשיית מלאכה וזה מותר בעשיית מלאכה במקום שנהגו הא לכל דבריהם זה וזה שוין ואילו גבי תענית ציבור תניא *כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו לא א"ר פפא תנא

השמשות קאמר ולא תקשי לרבי יוחנן קמייתא דהאי דקאמר אינו כתענית ציבור, לחומרא קאמר, והכי קאמר אינו כשאר תענית שמותר בין השמשות שלהן כדתנן בהו בתענית אוכלין ושותין משחשיכה אלא כתחרוגות דתנן בהו אוכלין ושותין מבעוד יום: **לאו בין השמשות.** וקשיא לרבא ולרבי יוחנן דאמרי בין השמשות שלו אסור: **פס לכל דבריהן זה וזה שוין.** מילתא באנפי נפשה היא ודייק לה ממתניתין דלעיל דקתני אין בין תשעה באב ליום הכפורים שיהא מותר לכתחלה בזה מה שאסור בזה אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר: **אין בין תענית ציבור לתשעה באב.** קס"ד דין להקל בין להחמיר אלמא לא חמיר תשעה באב מתענית ציבור וכתענית ציבור תניא דפניו ידיו ורגליו מותר:

כגדו של אדם הראשון. שהיו חקוקות בו כל מין חיה ובהמה והוא נמסר לנמרוד על כן יאמר כנמרוד גבור ליד (בראשית י) ועשו הרגו ונטלו לפיקר היה לים ליד והן שכתוב בהן החמודות אשר אתה בבית (שם כז) ואלו שמעתי בגדיו של אדם הראשון היינו כתנות עור שהיו לו: **ויום הנחמה.** של כל אדם מתי יתנחם מדאגתו: ועומק הדין הרוב טועים בו אי נמי עומק הדין העתיד: **מלכות חייבת.** רומי שכתוב בה גבול רשעה ורשעה היינו חייבת: **עלו במחשבה.** ונתקיימו: **ואם לא עלו דין הוא שיעלו.** דאל"כ לא היה אדם מתקיים: **שיסריח.** שאל"כ הקרובים היו מלגיעין אותו ורואין את לעבון תמיד לפניהם: **ועל התבואה שתרקב.** שאל"כ היו בעלי בתים מאלרין אותה ומביאין רעבון לעולם*: **מתני'** **וכל מקום.** דין נהגו דין לא נהגו: **תלמידי חכמים בטלין.** ממלאכה אותו היום: **רבן שמעון בן גמליאל.** אומרים מתפרנסי שאין אדם לוסם עבודת אדם וכרם: **גמ'** **אין בין תענית ציבור בבבל.** הואיל ואין לריכין לגמרים אם גוזרין על דבר אחר אין חומר תענית ליבור עוהג בו לאחרל מבעוד יום ולאסור במלאכה ואחר חומרי האמורים שם: **בין השמשות שלו אסור.** *וכמלאכה דמחמירין על ספיקו כדלמרינן בתענית ליבור ומומלא קא משוי מ' באב כתענית ליבור: **מבעוד יום למעוטי מאי לאו למעוטי בין השמשות.** ספק: **לא למעוטי משחשיכה.** ולאי אבל על ספיקו לא מחמרינן: **אין בין ט' באב ליום"כ.** לכתחילה קאמר אבל דאי עבד טובא איכא זה כרת וזה איסור בעלמא: **דרש רבא.** לקמן: **לקביעא דירחא.** לעשות שני ימים כי מספקא לן אם עברו ב"ד חדש שעבר אי לא: **מאי לאו.** לאחילת בין השמשות: **לא למלאכה.** של יום עלמו משחשיך ואמאי' דבתענית ליבור אסור וכמ' באב שרי: **ואפילו לר' שמעון.** לאו למיסר אחת אלא אם ירלה מי שאינו תלמיד חכם לעשות עלמו כתלמיד חכם ולבטל במקום העושין רשאי ולא חייבינן דילמא מיחזי כיוהרא: **לתפלת נעילה.** שבתענית ליבור היו מתפללין תפלת נעילה כדתנן בפ' בתרא דתענית (דף כו.) בג' פרקים בשנה בהנים עומדים כפיהן ד' פעמים ביום שחרית ומוסף ומנחה ונעילה ואלו הן ג' פרקים תענית ומעמדות ויום"כ: **והאמר ר' יוחנן.** במסכת ברכות דאין בתפלה יתירה משום ברכה לבטלה: **פסק דמוכח.** בתענית לבור-חובה מדרבנן, ובתשעה באב אמאמינין דאלו חובה הוא ומ"מ אם בא להתפלל כל ימות השנה מותר ולואי: **לעשרים וארבעה.** דתנן במסכת תענית (דף טו.) שמוסיפין בתענית ליבור שם ברכות על שמונה עשרה: **רב פפא אמר.** לעולם כדסלקא דעתין מעיקרא "דאינו כתענית ליבור" דאמר-לבין השמשות קאמר ולא תקשי לרבי יוחנן קמייתא דהאי דקאמר אינו כתענית ליבור, לחומרא קאמר, והכי קאמר אינו כשאר תענית שמותר בין השמשות שלהן כדתנן בהו בתענית אוכלין ושותין משחשיכה אלא כתחרוגות דתנן בהו אוכלין ושותין מבעוד יום: **לאו בין השמשות.** וקשיא לרבא ולרבי יוחנן דאמרי בין השמשות שלו אסור: **פס לכל דבריהן זה וזה שוין.** מילתא באנפי נפשה היא ודייק לה ממתניתין דלעיל דקתני אין בין תשעה באב ליום הכפורים שיהא מותר לכתחלה בזה מה שאסור בזה אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר: **אין בין תענית ציבור לתשעה באב.** קס"ד דין להקל בין להחמיר אלמא לא חמיר תשעה באב מתענית ציבור וכתענית ציבור תניא דפניו ידיו ורגליו מותר:

מסורת הש"ס

מכילתא פ' בשלח

עי' הגהות רש"ל

ס"ל על המטבע שיצא. דאל"כ במקום שיש עניים מתפרנסי שאין אדם לוסם עבודת אדם וכרם:

תענית יח: ועי"ש

[עי' רש"י דתענית יג ד"ה כשאמרו כו' וכמ"ש פי' מקנה פ"ק כב סימן נ"ע]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לכל דבריהם זה וזה שוין:

ברכות כא.

[בברכות וגם בתוס' דהכא ליתא]

מ"ק טו: תענית יג.]

גליון הש"ס

גמ' בס"ש שלו מותר. עיין עיתוס' מה ע"ל תד"ה לו אחם מודים:

מאמר ר"יוחנן לגבי בין השמשות של ב' באב

מבנה (בגרש)

△ תשובות

◇ מאוסרים (הסברים) לדברי ר"יוחנן

① ר"יוחנן "תשעה באב אינו כתענית ציבור"

② נימא מסייעא ליה אין בין תשעה באב ליום הכפורים אלא שיום הכפורים אסור אסור השעה באב אסור מאי לאו בין השמשות דידי' לא לקביעא דירחא כלומר אם מסתפק לך מתי נקבע החדש אתה תופס ספק שני ימים יום כפור ולא שני ימים תשעה באב וכדאמר רב שישא: דרש רבא עוברות ומניקות מתענות ומשלימות [בו כדרך שמתענות ומשלימות ביום הכפורים ובין השמשות שלו אסור וכן אמרו משמא דר"יחנן. *) פי' האלחים לא אמרה הכי בשבועה נשבע רבא דלא אמרה ר' יוחנן ואקשי' ומי אמר ר' יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן תשעה באב אינו כתענית ציבור מאי לאו לבין השמשות שלו אסור ומותר' על רבא מהא אין בין ט' באב ליום"כ אלא שיום"כ ספקו אסור וט' באב ספקו מותר מאי לאו ספקו בין השמשות וקתני מותר ודחי רב שישא מאי ספקו קביעא דירחא שיום"כ תופס שני ימים ט' באב